

ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MÜZELERDEN YARARLANMAYA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

TEACHER CANDIDATES' VIEWS ABOUT USING MUSEUMS IN SOCIAL STUDIES EDUCATION

Tuğba SELANİK AY*
Nuray KURTDEDE FİDAN**

Öz

Günümüzde eğitim, müzelerin temel işlevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda müzeler sosyal bilgiler dersinde yararlanılabilecek kurumlardan biri olarak ifade edilebilir. Bu araştırma, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Afyon Kocatepe Üniversitesi sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören 72 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeliyle gerçekleştirilen bu çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının müze gezilerine ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adayları müzelerden yararlanmanın katkılarına ilişkin olarak en fazla öğrenilenlerin kalıcılığına ve bazı kavramların somutlaştırılmasına katkı sağladığı yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca ilköğretim dersleri içinde müzelerden yararlanılabilecek başlıca dersin sosyal bilgiler dersi olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının çoğu Türkiye’de müzelerden eğitsel açıdan yeterince yararlanılmadığını ve müze yetkililerinin ilkökul öğrencilerinin seviyesine uygun biçimde bilgi vermede yeterli olmadıklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler, müze eğitimi, öğretmen adayları

Abstract

Nowadays education is considered as one of the basic functions of museums. In this context museums are one of the institutions which can be taken as an important teaching material for social studies courses. This study aims to determine teacher candidates' views about using museums in social studies education. This study is conducted with 72 teacher candidates in Afyon Kocatepe University, primary teacher education and social studies education department. Data were collected by a questionnaire prepared for this study. . Descriptive analysis technique of qualitative research approaches was used for data analysis. As a result of this study teacher candidates' level of information on museum field trips is sufficient. The most frequent statements of teacher candidates that are related to benefit from museums are increasing the permanence of learning and embodying some concepts. Teacher candidates added also that museum visits would be of enormous importance for social studies courses. Most of the teacher candidates stated that in Turkey museums are not used for educational purposes enough and added that people working in museums are not well-educated and not able to give sufficient information on the subjects.

Key Words: social studies, museum education, teacher candidates

* Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, tsay@aku.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, nkurt@aku.edu.tr

GİRİŞ

Müzeler, eğitimde önemli yere sahip olan kültürel materyallerin toplandığı ve hizmete sunulduğu yerlerdir. Eğitimde oldukça yer tutmasına rağmen öğretmenler müzelerden okul kurallarını uygulamaya çalıştıkları bir kurum olarak yararlanmaya çalışmaktadırlar. Öğretmenlerin bu yaklaşımları da çoğunlukla ziyaretçilerin müzelerin sunabileceği olanaklardan yoksun kalmaları ile sonuçlanmaktadır (Talboys, 2010). Müzeler kurulduğu yıllardan itibaren eğitim amacını taşımışlardır. Ancak müzelerde eğitim toplum yaşamına, eğitim ve müzecilik teorilerine göre farklı dönemlerde farklı anlam ve roller üstlenmiştir. Müze eğitimi, 9. ve 20. yüzyılın ilk yarısı boyunca izleyiciye bilgi aktarımı ve öğrenenin olabildiğince çok bilgiyi alması olarak görülmüştür. Fakat 20. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak müzelerde eğitimin anlamı tamamen değişmiştir. Bu dönemde müze eğitiminde bilimsel yaklaşım önem kazanmıştır. 20. yüzyılda müze eğitimine yaşanan diğer önemli bir gelişme, 1950'lere kadar daha çok okul gruplarına yönelik çalışmalara ağırlık verilirken, 1950 sonrasında yetişkin izleyiciye yönelik çalışmalara da önem verilmeye başlanmasıdır. Günümüzde eğitim, müzelerin temel işlevleri arasında kabul edilmekte; müze eğitimi insanların var olan bilgi, yetenek ve kişisel ilgilerine göre müze koleksiyonlarından deneyim kazanmalarını, kendi anlamlarını çıkarmalarını sağlama ve yaşam boyu eğitimlerine katkıda bulunma sürecine katkı sağlama anlamını taşımaktadır. Pek çok müzede eğitim bölümü diğer bölümlerden ayrı bir birim olarak yer almakta, farklı izleyici türlerinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre formal ve informal eğitime katkıda bulunan çeşitli eğitim etkinlikleri sunulmakta, değerlendirilmekte ve geliştirilmektedir (Tezcan ve Ödekan, 2006). Özsoy (2001)'a göre müzeler gelişmiş ülkelerin çoğunda; sadece koruma, sergileme, toplama ve eser onarımının yapıldığı yer olarak kullanılmamakta; bütün bu işlevlerinin yanında müzelerin formal olmayan bir eğitim kurumu gibi çok etkin biçimde kullanıldığı da bilinmektedir. Okul ve toplumda işbirliği yoluyla müzeler 'duvarsız sınıfın' önemli bir parçasını oluşturmaktadırlar (Alakuş ve Mercin, 2005). Bundan dolayıdır ki müzelerin çocuklar ve öğrenciler için düzenledikleri özel programlar bugün her zamankinden daha önemli hale gelmiştir (Özsoy, 2002).

Sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanılırken müzede ne tür etkinliklerin gerçekleştirileceğine önceden karar vermek ve öğrencilerin ilgisini çekebilecek türden etkinliklere yer vermek, müzelerden etkili bir biçimde yararlanabilmenin önkoşulu olarak ifade edilebilir. Sheppard (2001), müzelerin sosyal bilgiler eğitiminde kullanılmasının

yararlarını öğrencilerin geçmiş zamanlardan kalan tarihi eser ve kültürel varlıkların değerini anlamasını, kültürel mirasa sahip çıkarak korumalarını ve farklı kültürlerle hoşgörülü yaklaşarak çok kültürlülüğü özümsemelerini sağlar biçiminde ifade etmiştir (akt; Yılmaz ve Şeker, 2011).

Müze gezilerinin planlama aşamasında (hazırlık) okul yönetiminin öğretim yılı öncesi, eğitim konularını belirlemeleri ve konularına uygun yararlanacakları müzeyi seçmeleri gerekmektedir. Okulun gerekli yasal girişimlerini ilgili müzeye ve bağlı bulunduğu ilçe milli eğitim müdürlüğüne zamanında yapması gerekmektedir. Öğretmenlerin önceden eğitimlerinde yararlanacakları müzeyi görmeleri ve gezilmesi gereken galerileri belirlemeleri gerekmektedir. Daha sonra kendi sınıflarının düzeyine göre eğitim programı oluşturmalıdır. Müze gezisi öncesi, müze gezisine hazırlık aşamasıdır. Okullarda ve sınıflarda yapılacak etkinliklerden oluşmaktadır. Bu aşamada eğitim materyalleri hazırlanmakta, eğitim yöntem ve teknikleri hazırlanıp uygulanmaktadır. Öğretmen öğrencilerini müze ziyaretine hazırlayıcı etkinliklere en az üç gün önce derslerde uygulamaya başlamalıdır. Etkinliklerin başlangıcı sınıf ortamında yaratılacak “tartışma” ile müze kavramının sorgulanmasıdır. Burada “müze” nedir? sorusunun yanıtları aranmalıdır. Daha sonraki derslerde konu ile ilgili öykü tamamlama, müzede göreceklere bir nesneyi noktaları birleştirerek ortaya çıkarma, sanat etkinlikleri, drama etkinlikleri, çengel bulmacalar vb. yöntemlerle yapılan etkinliklerle çocuklar müze gezisine hazırlanmalıdır (Önder ve diğerleri, 2009). Bu bağlamda müzelerden etkili biçimde yararlanabilmek için müze gezilerinin planlama aşamasında yapılması gerekenler: gerekli resmi izinleri almak, ulaşımı planlamak, müzede yapılacak etkinlikleri planlamak, araç-gereçleri temin etmek, müzeyi önceden gidip görmek, müze yetkilileri ile görüşerek yapılacak çalışmalar ve müze yetkili olarak kendilerinden beklenen katkı ile ilgili görüşmeler yapmak, sınıfta birkaç gün önceden müze ile ilgili etkinlikler yaptırarak öğrencilerin farkındalıklarını artırmak ve onları güdülemek biçiminde özetlenebilir.

Müze eğitiminde pek çok yöntem ve araç gereç kullanılabilir. İlhan ve diğerleri (2011) kullanılabilecek araç-gereç ve yöntemleri: rol kartı hazırlama; seramik çalışması; pastel boya çalışması; kolaj tekniği; ara-bul ve tarih şeridi çalışması; ara-bul ve ipucu kağıdı; tarih şeridi; dilsiz harita; müzede öykü bulma çalışması; müze broşürü hazırlama çalışması; müze envanter fişi; kostümler ve aksesuarlar; zaman kapsülü çalışması; müze kuralları hakkında beyin fırtınası; keşif tutanağı çalışması; arkeolojik kazı havuzu; takı tasarımı; şehir tanıtım kaynakları; arkeolojik sit alanı haritası biçiminde sıralamışlardır. Belirtilen bu yöntemlerin ve

araç-gereçlerin dışında yaratıcı drama da müzelerde kullanılacak yöntemlerdendir. Yaratıcı drama kapsamında yararlanılabilecek teknikler ve araç-gereçler ise: doğaçlama, rol oynama, grupta rol oynama, rol kartları, donuk imge, fotoğraf anı, ritüeller ve seremoniler, mektuplar, günlükler, gazeteler, mesajlar, pandomim, kostüm kullanma, harita ve şema yapma, ağır çekim tekniği biçiminde sıralanabilir. Sarmiento (2005) müzelerde gerçekleştirilen etkinliklere hikâye anlatma, doğal boyalarla çalışmalar gerçekleştirme, geri dönüşüm malzemeleriyle oyuncaklar ya da heykeller yapmayı örnek vermiştir (Cabral ve diğerleri, 2010). Belirtilen bu yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak uygulama aşaması gerçekleştirilebilir.

İlhan ve diğerleri (2011) müze eğitiminde kullanılacak değerlendirme tekniklerini ise görüşme, gözlem, katılımcı ürün dosyası hazırlama biçiminde ifade etmişlerdir. Bu değerlendirme tekniklerinin yanı sıra öğrencilerin uygulama aşamasında çizim yaptıkları ve not aldıkları gözlem defterleri (Önder ve diğerleri, 2009), müzede gerçekleştirilen etkinliklerin sonunda tutulan müze günlükleri ile de değerlendirme yapılabilir. Öğrencilerden müze günlüklerine müzede gerçekleştirilen etkinlikler hakkında ne düşündüklerini ve hissettiklerini, en çok ilgilerini çeken nesnelere, müzede en çok sevdikleri ya da sevmedikleri etkinlikleri, yaşadıkları sorunları belirtmeleri istenebilir.

Müzelerin eğitsel açıdan değerlendirilmesi sürecinde ilk olarak nesnelere algılandığı sergi düzeninde, sağlıklı ve amaca kolay ulaşma açısından, sıkıcı olmayan bir sununun göz ardı edilmemesi gerekir. Müzelerde eğitsel çalışmalar yapabilmek için müze ortamlarında bulunan nesnelere ve izleyiciler arasındaki ilişkiyi yine müzeden hareketle ve müzede sağlayarak oluşturmaya dikkat edilmelidir. Ayrıca toplumun farklı yaş gruplarını hedefleyen eğitsel amaçlı uygulamalarda eğitsel düzey, yaş grubu, mesleki özellikler ile ilgili alanlar da tasarımlarda düşünülmelidir. Özellikle çocuk, ergen ve gençlere yönelik çalışmalarda, okul ile müze arasındaki iletişimi kurmak, sabit ya da hareketli/taşınabilir (mobil) sergileri, eğitsel tüketime olanak vermek için daha anlaşılır ve sade düzenlemeler yapmak gerekmektedir. Toplumun kültürel kalkınmasında düzey, o toplumda müzelerden yararlanan bireylerin çokluğu ile doğru orantılıdır. Bu nedenle müzelerden yararlanmanın çocukluktan başlaması gerekir (Adıgüzel, 2006). Güler (2009), gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde bir müze eğitim paketi geliştirmiştir. Bu kapsamda araştırmada, sanat etkinlikleri dersinde programlı ve etkili bir müze gezisi için geliştirilen müze eğitim paketinin etkililiğinin ölçülmesi amacıyla geliştirilen müze etkinlik örnekleri, çalışma kâğıtları ve bilgi yapraklarını içeren müze eğitim

paketini uygulamanın, öğrencilerin tutumlarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, müze eğitim paketinin etkili olduğu belirlenmiştir. McLeod ve Kilpatrick (2000), müzelerin matematik, sanat, fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere benzersiz keşfetme olanakları sunduğunu belirterek müzelerden eğitimde mutlaka yararlanılması gerektiğini ifade etmiştir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı müze eğitim ilişkisi açısından incelendiğinde (4-7. Sınıf arasında) hangi sınıf düzeyinde hangi ünite ve kazanımlarda müzelerden yararlanılabileceği daha net biçimde ortaya konulabilir. Bu ilişki şu şekilde Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve “Müze ile Eğitim İlişkilendirmesi”

Sınıf Düzeyi	Ünitenin Adı	Kazanımlar
4	Geçmişimi Öğreniyorum	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur. 2. Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder. 3. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir. 5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Millî Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler. 6. Millî Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilânında Atatürk'ün rolünü fark eder.
	İyi ki Var	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır. 2. İnsanın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanır. 3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar. 4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.
5	Adım Adım Türkiye	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır. 2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir. 3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır. 4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar
	Yeryüzünde Yaşam	<ol style="list-style-type: none"> 6. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. 7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.
	İpek Yolunda Türkler	<ol style="list-style-type: none"> 2. Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. 3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar.

	Elektronik Yüzyıl	2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.
7	Türk Tarihine Yolculuk	1. Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir. 3. Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir. 6. Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder. 8. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.
7	Zaman İçinde Bilim	1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir. 2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.
	Ekonomi ve Sosyal Hayat	1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. 3. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
	Ülkeler Arası Köprüler	1. 20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir. 4. Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır.

Tablo 1'de de görüldüğü gibi sosyal bilgiler dersinde pek çok kazanımın müzeler ile ilişkilendirilebildiği açıktır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının müzelerden ne şekilde etkili biçimde yararlanılabileceğine ilişkin olarak bilgi sahibi olması çok önemlidir. Bu araştırma öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğretmen adaylarının müze gezilerine katılma durumları nasıldır?
- Öğretmen adaylarının müze eğitimi alma durumları nasıldır?
- Öğretmen adaylarının müze gezilerinin planlama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının müze gezilerinin uygulama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri nelerdir?

- Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmanın sağlayabileceği katkılara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının Türkiye'deki müzelerin eğitsel açıdan yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının müze gezilerinde müze yetkililerinden beklentileri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden etkili biçimde yararlanmaya ilişkin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarından tarama modeli (Karasar, 1994) kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırma 2012-2013 öğretim yılı bahar döneminde Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarının 4. sınıfında öğrenim görmekte olan 42'si kız 30'u erkek olmak üzere 72 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 32'si sınıf öğretmenliği, 40'ı ise sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarına devam etmektedir. Araştırmada yakın ve erişilmesi kolay bir durum seçilmesi ile gerçekleşen kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2006) yararlanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından taslak olarak hazırlanan anket geçerlilik çalışması için alan uzmanlarının incelemesine sunulmuş, gerekli incelemeler yapıp dönütler alındıktan sonra düzeltme işlemi gerçekleştirilmiştir. Anket katılımcılara uygulanmadan önce ön denemesi yapılmıştır. Bu süreçte anket sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalının 4. sınıfına devam eden 20 öğrenciye uygulanmıştır. Verilerin dökümü yapılmış, öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlar incelenmiş, anket üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış ve ankete son şekli verilmiştir. Son biçimi ile anket iki bölümden oluşmuştur. 1. bölümde öğretmen adaylarının cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi, müze gezilerine katılma durumu, müze

eğitimi alma durumuna ilişkin sorular yer almaktadır. 2. bölümde ise sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini almaya yönelik 7 açık uçlu soru bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde veri çözümlene yaklaşımlarından betimsel analiz kullanılmıştır. Elde edilen veriler okunmuş, anlamlı birimler bulunmuş, kodlamalar yapılmış ve geçici temalar oluşturulmuştur. Temalar elde edilen verilerin sonucunda oluşturulmuştur. Görüşme formundaki her bir soru birer tema olarak kabul edilmiştir. Toplam dokuz tema elde edilmiştir. Oluşturulan temalar yardımıyla görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Elde edilen nitel verilerin sayısallaştırılması yoluna gidilerek veriler frekanslarla birlikte tablolarla sunulmuştur. Bunun yanı sıra öğretmen adayları görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarla bulgular desteklenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla, öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar araştırmacı ve alandan dört uzman ile incelenerek “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” olan maddeler belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman’ın (1994) belirttiği formül kullanılmıştır. Bu hesaplama sonucunda %95 değeri bulunmuş ve araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları, sosyal bilgiler eğitiminde alan gezilerinin çok önemli olduğunu ve dersin içeriğinin alan gezileri için çok uygun olduğunu düşünmektedirler. Ancak öğretmen adayları öğrenim gördükleri programlarda yeterli gezi yapılmadığını ve bu konuda yeterince iyi yetiştirilmediklerini ifade etmektedirler. Bu sonuç Belen (1992), Safran (2002), Tokcan (2002)’ın yaptıkları araştırmalarla da paralellik göstermektedir. Bu bölümde öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin açık uçlu sorulardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Tablo 2’ de öğretmen adaylarının müze gezilerinin planlama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Müze Gezilerinin Planlama Aşamasında Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşleri

	f
Resmi izinler alınmalıdır.	57
Öğrenciler müze gezisi öncesi gezinin amacına ilişkin bilgilendirilmelidir.	51
Öğretmen ve öğrenciler tarafından gezi planı (ulaşım aracı ve güzergah, gezinin amacı, gezi düzenleneceği yer, gezide gerçekleştirilecek etkinlikler, geziye katılacak öğrenci sayısı, gezi sonunda yapılacak değerlendirme çalışmalarını içeren) hazırlanmalıdır.	50
Yapılacak müze gezisinin hangi kazanıma yönelik olarak yapılacağı belirlenmelidir.	45
Öğrenciler müzede uyulması gereken kurallara ilişkin olarak bilgilendirilmelidir.	25
Müze yetkililerinden gezi için rehber ayarlanması istenmelidir.	10
Gezide yaşanabilecek sorunlara yönelik güvenlik önlemleri alınmalıdır	9
Öğrencilerin velileri yapılacak müze gezisi hakkında bilgilendirilmelidir.	8
Müze yetkilileri ile iletişime geçilerek yetkililer gezinin amacına ilişkin olarak bilgilendirilmelidir.	8

Tablo 2’de de görüldüğü gibi öğretmen adayları müze gezilerinin planlama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin görüşlerini: resmi izinlerin alınması, gezi öncesinde öğrencilerin bilgilendirilmesi, öğrenciler ile birlikte gezi planı hazırlanması, gezinin amacının belirlenmesi, müzede uyulması gereken kurallara ilişkin öğrencilerin gezi öncesinde bilgilendirilmesi, gezi öncesinde müzede gerekli incelemelerin yapılması, velilerin müze gezisi ile ilgili bilgilendirilmesi, müze yetkilileri ile gezi amacına ilişkin görüşme yapılması, gezi için müze yetkililerinden rehber istenmesi, gezi sırasında yaşanabilecek sorunlara yönelik güvenlik önlemleri alınması biçiminde ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının müze gezilerinin planlama aşamasına ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmen adaylarının bu aşama ile ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları söylenebilir. Öğretmen adayları sosyal bilgiler dersi kapsamında düzenlenen müze gezilerinde planlama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak anket formunda görüşlerine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Resmi izinler alınmalı, güvenlik sağlanmalı, ulaşım, maliyet gibi konular hesaplanmalı ve bu konuda öğrenciler ve veliler bilgilendirilmelidir. Ayrıca öğrencilerle müzede uyulması gereken kurallar belirlenmeli ve öğrenciler müzeye götürülmeden önce bilgilendirilip güdülenmeleri sağlanmalıdır”

“İlk olarak resmi izinler alınmalıdır. Veliler gezi ile ilgili bilgilendirilmeli ve onayları alınmalıdır. Öğretmen ve öğrenciler birlikte gezi planını hazırlamalıdır. Öğretmen öğrencilere müzede nelere dikkat etmeleri konusunda müzedekilerle ilgili bilgilendirmelidir”

“Öğrencileri müzeye götürmeden önce öğretmenin o müzeyi görmesi ve ona göre hazırlanması gerekir. Çocuklara müzeye gitmeden önce müzede bulunan eserler hakkında bilgi vermesi onların müzede bulunan eserlere karşı güdülenmesini artıracaktır”

Öğretmen adaylarının görüşlerine ek olarak eğer müze gezisi sırasında tarihi filmler, videolar kullanılacaksa müze yetkililerinden uygun bir ortam talep edilebilir, eğer drama çalışmaları gerçekleştirilecekse ya da atölye çalışmaları yapılacaksa yine bu tür etkinliklerin

yapılabileceği uygun ortamların bulunup bulunmadığı konusunda müze yetkilileriyle görüşülerek çözüm yolları bulunabilir. Tablo 3’ te öğretmen adaylarının müze gezilerinin uygulama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Müze Gezilerinin Uygulama Aşamasında Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşleri

	f
Müze gezilerinde bilgilendirme ve açıklama aşamasında rehberden yararlanılmalıdır.	59
Müze gezilerinde öğretmen bilgilendirme ve açıklama aşamasında etkin olmalıdır.	38
Müze gezisi sırasında öğrencilerin gözlemlerini not almaları sağlanmalıdır.	32
Müzedeki tarihi nesnelere ile ilgili donuk imge gibi yöntemlerle drama çalışmaları gerçekleştirilmelidir.	12
İzin verilen bölümlerde öğrencilerin fotoğraf çekimleri yapmaları sağlanmalıdır.	7
Müzede uyulması gereken kurallar gezi sırasında öğrenciye hatırlatılmalıdır.	7
Öğrencilerin gördükleri tarihi nesnelere resimleri yapmaları istenmelidir.	6
Kalabalık gruplarla gerçekleştirilen müze gezilerinde gruplara ayrılan öğrenciler ile her gruba etkili rehberlik yapılmalıdır.	5
Eğitsel oyunlar tasarlanmalı ve müze gezisi sırasında uygulanmalıdır.	4
Öğrencilerin gördükleri tarihi nesnelere oyun hamurlarıyla benzerlerini yapmaları istenmelidir.	4
Gezinin belirlenen amaca hizmet etmesine dikkat edilmelidir.	3
Müzedeki drama çalışmalarına yer verilmelidir.	3

Tablo 3’ te de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının müze gezilerinin uygulama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak görüşlerini: bilgilendirme ve açıklama aşamasında rehberden yararlanılmalı; bilgilendirme açıklama aşamasında öğretmen etkin olmalı; müze gezisi sırasında öğrencilerin gözlemlerini not alması sağlanmalı; tarihi nesnelere ilgili donuk imge gibi drama çalışmaları yapılmalı; öğrencilerin izin verilen bölümlerde fotoğraf çekimi yapmaları sağlanmalı; müzedeki uyulması gereken kurallar öğrencilere hatırlatılmalı; öğrencilere görülen tarihi nesnelere resmi yaptırılmalı; her öğrenci grubuna etkili rehberlik yapılmalı; eğitsel oyunlar tasarlanarak uygulanmalı; görülen tarihi nesnelere benzerleri oyun hamurlarıyla yaptırılmalı; gezinin belirlenen amaca hizmet etmesine özen gösterilmeli; müzedeki drama çalışmalarına yer verilmelidir biçiminde ifade etmişlerdir. Hughes, Jackson, ve Kidd (2007) hem öğreneni merkeze alan, hem de bilişsel, duyuşsal, devinişsel ve sosyal öğrenmeleri destekleyen bir yöntem olması dramayı müze öğrenmelerinde etkili bir yöntem hâline getirdiğini belirtmektedir (Oruç ve Altın, 2008). Öğretmen adaylarının görüşlerine ek olarak müze gezilerinin uygulama aşamasında oyun kartları, görseller vb. materyaller hazırlanabilir; müze gezisinde öğrencilerin oyun hamurlarından yaptığı tarihi nesnelere benzerleri, okul çevresinde yaşayan kişilerden edinilen

eski eşyalar ve öğrenci resimleri/afişleri ile okulda küçük bir müze oluşturulabilir. Öğrencilerin müze kartı edinmesi sağlanarak müze gezileri sürekli bir etkinlik haline getirilmeye çalışılabilir. Sosyal bilgiler dersi kapsamında düzenlenen müze gezilerinde uygulama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak öğretmen adayları anket formunda görüşlerine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Müze gezisi sırasında müzedeki nesnelere ilgili bilgilendirmek amacıyla rehberden yararlanılmalıdır. Rehber yok ise, öğretmen daha önceden müzedeki nesnelere ilgili hazırlık yapmalı ve öğrencilere bilgileri aktarmalıdır.”

“Eserlerin ayrıntılı incelenmesini sağladım. Eserin ne zaman bulunduğu, hangi döneme ait olduğu, eserin özelliği, orijinalliği vs. Fotoğraf çekme izni varsa çektirdim. Çocuklara tarihi mirasımızın kültürlerin gelişmesi için çok önemli olduğunu anlattım”.

“Müze gezileri sırasında öğrencilerin gözlemlerini kısaca yazmalarını ve nesnelere fotoğraflarını çekmelerini istedim.”

Tablo 4’ te öğretmen adaylarının müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Müze Gezilerinin Değerlendirme Aşamasında Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşleri

	f
Gezinin sonunda öğretmen soru-yanıt yoluyla bir değerlendirme yapabilir.	45
Öğrencilerin müze gezisine ilişkin görüşleri ve gözlemleri sözlü ya da yazılı olarak alınmalıdır.	34
Müze gezisi sırasında öğrencilerin tarihi nesnelere ilgilerini çekenlerin resimlerini çizmeleri istenmelidir.	10
Öğrencilerin gezdikleri müzeyi tanıtıcı broşür ve afişler hazırlamaları istenebilir.	5
Öğrencilerin müze gezisinde öğrendiklerinin değerlendirilmesi için drama çalışmaları yapılmalıdır.	4
Öğrencilerin yapılan müze gezisini hazırlayacakları bir sunu ile özetlemeleri istenebilir.	3
Müzedeki tarihi nesnelere ilgili hazırlanan bulmacalar yoluyla öğrenciler değerlendirilmelidir.	2
Öğrencilerin müze gezisine ilişkin tutumlarını belirlemek üzere gezi öncesi ve sonrasında tutum ölçeği uygulanmalıdır.	2

Tablo 4’ te de görüldüğü gibi öğretmen adayları müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak görüşlerini: gezinin sonunda soru yanıt ile değerlendirme yapılmalı; öğrencilerin görüş ve gözlemleri sözlü olarak ya da yazılı olarak alınmalı; tarihi nesnelere ilgilerini çekenlerin resimlerini çizmeleri istenmeli; afiş ve broşür hazırlama çalışmaları yapılmalı; öğrencilerin müze gezisinde öğrendiklerinin değerlendirilmesi için drama çalışmaları yapılmalıdır; müze gezisini hazırlayacakları bir sunu ile özetlemeleri istenmeli; müzede yer alan tarihi nesnelere ilgili bulmacalar hazırlanarak uygulanmalı; tutum ölçekleri ile gezi öncesi ve sonrası tutumları ölçülmeli biçiminde ifade etmişlerdir. Elde edilen veriler ışığında öğretmen adaylarının müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak yeterli düzeyde bilgiye sahip oldukları

söylenbilir. Öğretmen adaylarının bazıları müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak görüşlerine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Müzedeki sergilenen eserlerin ne işe yaradığı, neden yapıldığı ve günümüzde bu eşyaların kullanılıp kullanılmadığını sorarım. Müze gezisini anlatan görsel ve bilgi içerikli pano hazırlarım.”

“Öğrenciler müze gezisi sırasında gerekli notları almalı, fotoğraflar çekmeli, video kaydı yapabilmelidir. Bu notları ve fotoğrafları kullanarak gezi sonrasında gezinin onlara katkısını bir öykü, bir afiş veya resim çizerek somut çalışmalarla sunmalıdır.”

Tablo 5’te öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmanın sağlayabileceği katkılara ilişkin görüşlerine şu şekilde yer verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Yararlanmanın Sağlayabileceği Katkılara İlişkin Görüşleri

	f
Sosyal bilgiler dersinde öğrenilenlerin kalıcılığı üzerinde etkilidir.	57
Sosyal bilgiler dersinde geçen bazı kavramların somutlaştırılmasını sağlar.	42
Müzeler öğrencilerin, geçmiş ve bugün arasında ilişki kurmalarına yardımcı olur.	28
Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine olanak tanır.	22
Müzelerden yararlanma ilköğretim dersleri içinde en fazla Sosyal Bilgiler dersinde katkı sağlar.	22
Sosyal bilgiler dersini daha ilgi çekici hale getirir.	18
Kültürel miras bilincinin kazanılmasına katkı sağlar.	14
Öğrencilerin birincil kaynaklardan bilgi edinmesine olanak tanır.	13
Öğrencilerin tarihsel empati kurmalarına olanak tanır.	11
Öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağlar.	8

Tablo 5’te de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmanın sağlayabileceği katkılara ilişkin görüşleri: öğrenilenlerin kalıcılığı üzerinde etkilidir; bazı kavramların somutlaştırılması üzerinde etkilidir; geçmiş ve bugün arasında ilişki kurmaya katkı sağlar; yaparak yaşayarak öğrenmeye olanak tanır; sosyal bilgiler dersini daha ilgi çekici hale getirir; kültürel miras bilincinin kazanılmasına katkı sağlar; öğrencilerin (birincil kaynaklardan) bilgi edinmesine olanak tanır; öğrencilerin tarihsel empati kurmalarına olanak sağlar; öğrencilerin sosyalleşmesine katkı sağlar; ilköğretim dersleri içinde en fazla sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanılmalıdır biçimindedir. Elde edilen veriler ışığında sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmanın öğrenciler açısından birçok katkısı olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmanın önemine ilişkin olarak öğretmen adayları bazıları görüşlerine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Sosyal Bilgiler dersinde müzelerden yararlanmanın kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğrencilerin geçmişi görüp geleceği ona göre yorumlaması açısından

müze gezileri çok önemlidir. Ayrıca birinci elden bilgi edinmek öğrenmede kalıcılığı sağlayacaktır.”

“Müzelerden yararlanılması gerektiği düşünüyorum ama müzelerin sadece kuru kuru dolaşılmasına karşıyım. Müzelerde öğrenciler bilgilendirilmeli, drama etkinlikleri yapılmalı, fotoğraflar çekilip sınıfta incelenebilmeli ve öğrenciler müzelerden etkin bir şekilde yararlanabilmelidir.”

Tablo 6’da öğretmen adaylarının müzelerin eğitsel açıdan yeterliliğine ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Müzelerin Eğitsel Açından Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

	f
Türkiye’de müzelerin çok zengin olduğunu ancak eğitsel açıdan yeteri kadar yararlanılmadığını düşünüyorum.	56
Öğrencilerin düzeyine uygun biçimde bilgi veren müze yetkilileri olmadığını düşünüyorum.	22
Velilerin ve öğretmenlerin genel olarak gezilere karşı olan olumsuz tavırlarının müzelerden yeterince yararlanılmamasına neden olduğunu düşünüyorum.	22
Gezilerde resmi izin alma sürecinin zorluğu ve öğretmene yüklenen sorumluluk nedeniyle müzelerden eğitsel açıdan yeterli düzeyde yararlanılmadığını düşünüyorum.	12
Halkın müzeler konusunda bilinçlendirilmesi ve ilgilerini artırıcı çalışmalar yapılması ile müzelerin eğitsel yeterliliğinin artırılabilceğini düşünüyorum.	10
Müzelerin sayısı ve çeşidi (bilim müzeleri, sanat müzeleri, havacılık müzeleri, oyuncak müzeleri, telekomünikasyon müzeleri...vb) yetersizdir.	10
Okullar ve müzeler arasında koordinasyonun sağlanması konusunda eksikler olduğunu düşünüyorum	6

Tablo 6’da da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının çoğu Türkiye’deki müzelerin eğitsel açıdan yeterliliğine ilişkin olarak müzelerin çok zengin olduğunu ancak eğitsel açıdan yeterince yararlanılmadığını ve öğrencilerin seviyesine uygun biçimde bilgi veren müze yetkililerinin olmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen adayları, velilerin ve öğretmenlerin gezilere karşı olumsuz tavırlarının yeterince müzelerden yararlanılmamasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları müzelerin çok zengin olduğunu ancak eğitsel açıdan yeterince yararlanılmadığına ilişkin olarak anket formunda bazı görüşlerine şu şekilde yer vermişlerdir:

“Müzeler planlı bir şekilde yararlanıldığında eğitsel açıdan yeteri olabilir ama öğretmenler masraflı olmasından ve sorumluluğunun fazla olmasından dolayı müzelerden yeterince yararlanmıyorlar. Ayrıca müze çalışanları alanında uzman olmadığı için müzelerden yeterince yararlanılamıyor.”

“Kesinlikle yeterli görmüyorum. Öğretmenler götürmüş olmak için müzeye götürüyorlar. Çocukları güdülemiyorlar ve öğrencilerin seviyelerine göre bilgi vermiyorlar.”

“Müze gezisi için gereken prosedürler, müzelerin eğitimde etkili şekilde yararlanılmasını engelliyor.”

Öğretmen adayları eğitsel açıdan müzelerin Türkiye’de yeterliliğine ilişkin olarak ayrıca halkın müzelere olan ilgisini artırıcı çalışmalar yapılması gerektiğini; müzelerin sayısının ve çeşidinin artırılması gerektiğini (bilim müzeleri, sanat müzeleri, oyuncak

müzeleri, havacılık müzeleri, telekomünikasyon müzeleri...vb); gezilerde resmi izin alma sürecinin zorluğu ve öğretmene yüklenen sorumluluk nedeniyle müzelerden yeterince yararlanılmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Tablo 7’de ise öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden etkili biçimde yararlanmaya ilişkin önerilerine yer verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde Müzelerden Etkili Biçimde Yararlanmaya İlişkin Önerileri

	f
Öğrenciler daha sık müzeye götürülebilir.	44
Öğretmenlere hizmet içi eğitim yoluyla müze eğitimi verilmelidir.	22
Müzelere öğrencilere hitap edecek bölümler (Sinema odaları, atölyeler, dramalar için çok amaçlı salonlar, sohbet odaları, araştırma yapmaya olanak tanıyan halka açık tarihsel arşivler...vb.) eklenebilir.	20
Müzeler öğrenciler açısından daha renkli, eğlenceli, ilgi çekici hale getirilebilir.	19
Sosyal bilgiler dersinde müze ile ilişkilendirilebilecek konularının tümü müzede işlenebilir.	16
Müzelere ulaşmanın zor olduğu durumlarda sanal müze gezilerinden yararlanılabilir.	15
Müzelere giriş ücretsiz olmalıdır.	13
Eğitim fakültelerinde müze eğitimi dersi konulabilir.	10
Öğretmenlerin, velilerin ve müze yetkililerinin müze gezilerine ilişkin olumsuz tavrı değiştirilmelidir.	6
Müzede gerçekleştirilebilecek etkinliklerle ilgili olarak öğretmen adayları ve öğretmenler bilgilendirilmelidirler.	5
Hazırlanan ilgi çekici afişlerle öğrencilerin ve halkın müzeye ilişkin merakları artırılabilir.	4
Müze gezileri ile ilgili öğretim üyeleri daha fazla araştırma yapabilir.	4
Öğrencilerin ilgisini çekebilecek (oyuncak müzeleri, bilim müzeleri, sanat müzeleri, havacılık müzeleri, telekomünikasyon müzeleri...vb) müzelerin sayıları artırılmalıdır.	4

Tablo 7’de de görüldüğü gibi, öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinde müzelerden etkili biçimde yararlanmaya ilişkin olarak önerilerini: öğrencileri daha sık müzeye götürmek; hizmetiçi eğitimlerle öğretmenleri bilgilendirmek; müzelere çeşitli bölümler eklemek; müzeleri daha ilgi çekici hale getirmek; sosyal bilgiler dersinde müzeler ile ilişkilendirilebilecek bütün konuları müzede işlemek; sanal müzelerden yararlanmak; müzelere girişin ücretsiz olması; eğitim fakültelerine müze eğitimi dersi konulması; müze yetkililerinin, öğretmenlerin ve velilerin müze gezilerine ilişkin olumsuz tavrını değiştirmek; öğretim üyelerinin müzelerden yararlanmaya ilişkin daha çok araştırma yapması; öğretmen adaylarını müzelerden yararlanma konusunda bilgilendirmek; hazırlanan ilgi çekici afişlerle öğrencilerin ve halkın müzelere olan ilgisini artırmak; öğrencilerin ilgisini çekebilecek müzelerin sayısını artırmak biçiminde ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının bazıları sosyal

bilgiler dersinde müzelerden etkili biçimde yararlanmaya yönelik olarak görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öğretmenler öğrencileri müzeye götürmekten çekinmemeli ve yapılan müze gezisi ardından mutlaka günün değerlendirilmesi yapılmalıdır. Öğretim üyeleri, müze eğitimi öğretmen adayları ile birlikte yerinde uygulamalı olarak yapılmalıdır.”

“Öğretmen ve öğretim üyeleri öğrencilerde müze bilinci geliştirmelidir. Müze gezilerine yönlendirici çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmenlere hizmet içi eğitimlerinde müze eğitimi ile ilgili bilgiler verilmelidir.”

“Gidilen müzenin özelliğine göre müzede drama, kart oyunları etkinlikleri hazırlanıp uygulanabilmeli. Öğrencilere uygulama alanları oluşturulmalı. Müzedeki nesnelere ile olmasa da maketleriyle uygulama yapmalarına olanak sağlanmalı. Müzenin amacına uygun müzikler ve simülasyonlara yer verilmeli.”

Tablo 8’de öğretmen adaylarının müze gezilerinde müze yetkililerinden beklentilerine yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Müze Gezilerinde Müze Yetkililerinden Beklentileri

	f
Öğrencilerin seviyesine uygun biçimde bilgi vermelerini beklerim.	68
Broşür, afiş ve bilgi birikimi ile çalıştığı müzeyi en iyi biçimde tanıtmasını, öğrencilerde ilgi uyandırmasını beklerim.	41
Öğrencilere ve öğretmenlere karşı güler yüzlü olmasını beklerim.	35
Öğrencilerin ilgisini çekecek biçimde coşkulu, istekli davranmasını beklerim.	22
Öğrencilerin hareketlerini gereğinden fazla kısıtlayacak tavırlardan kaçınmalarını,	19
Yeterli seviyede bilgi ile donanık olmasını ve bu bilgiyi paylaşmasını beklerim.	16
Mesleğine karşı ya da çocukların müze gezilerine karşı olumlu tutum sahibi olmalarını beklerim.	6
İletişim becerilerinin yeterli düzeyde olmasını beklerim.	5
Öğrencilerde kültürel miras bilinci kazandırmaya katkı sağlamasını beklerim.	2

Tablo 8’de de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının neredeyse tamamı müze yetkililerinden beklentilerine ilişkin olarak öğrencilerinin seviyelerine uygun biçimde bilgi vermelerini bekledikleri yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmen adayları müze yetkililerinin; müzeyi tanıtıcı ve ilgi uyandırıcı çalışmalar yapmalarını, güler yüzlü olmalarını, öğrencilerin ilgisini çekecek biçimde coşkulu ve istekli davranmalarını, öğrencilerin hareketlerini gereğinden fazla kısıtlayacak tavırlardan kaçınmalarını, yeterli seviyede bilgi ile donanık olmalarını, mesleklerine karşı ya da çocuklara karşı olumlu tutum sahibi olmalarını, yeterli düzeyde iletişim becerilerine sahip olmalarını, öğrencilerde kültürel miras bilincini kazandırmaya katkı sağlamalarını bekledikleri yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

“Müze yetkilileri öncelikle gelen yaş grubuna uygun düzeyde müzeyi tanıtmalı. Ben ilkokulda müzeye gittiğimde görevlinin anlattıklarından hiçbir şey anlamamışım”.

“Müze yetkilisi iyi bir rehberlik yapmalıdır. Müzeyle ilgili bilgi verebilecek seviyede olmalıdır ama ülkemizdeki müze görevlilerinin bilgileri yeterli olmadığı için öğrencilere fazla katkısı olmamaktadır. Bu nedenle müze yetkililerine müze hakkında gerekli eğitim verilmelidir”.

“Müze yetkililerinin biraz anlayışlı, hoşgörü ve güler yüzlü olmalarını bekliyorum. Müze yetkilileri, öğrencilerin ilgilerini ve meraklarını anlayışla karşılayan, onların sorularına onların düzeyinde cevap verebilen ve bu konuda ayrıca eğitim almış kişiler olmalıdırlar”.

Araştırma sonuçlarına göre, müze gezilerine katılma durumlarına ilişkin olarak öğretmen adaylarının 68’i müze gezilerine katıldıklarını belirtmiştir. Müze gezilerine katılan öğretmen adaylarının; 31’i bireysel olarak, 17’si okul ile 18’i de hem bireysel hem de okul ile müze gezisine katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından 6’sı ise hiç müze gezisine katılmadığını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarından 9’u müze eğitimi aldığını ifade ederken; 63’ü müze eğitimi almadığını belirtmiştir. Müze eğitimi almadığını belirten 63 öğretmen adayından 51’i üniversitede sosyal bilgiler öğretimi, fen ve teknoloji öğretimi kapsamında müze eğitimine yer verildiğini ifade etmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğretmen adayları müze gezilerinin planlama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak çoğunlukla resmi izinlerin alınması, gezi öncesinde öğrencilerin bilgilendirilmesi, öğrenciler ile birlikte gezi planı hazırlanması, gezinin amacının belirlenmesi ifadelerine yer vermişlerdir. Müze gezilerinin uygulama aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak ise çoğunlukla bilgilendirme ve açıklama aşamasında rehberden yararlanılmalıdır; bilgilendirme açıklama aşamasında öğretmen etkin olmalıdır; müze gezisi sırasında öğrencilerin gözlemlerini not alması sağlanmalıdır; tarihi nesnelere ilgili donuk imge gibi drama çalışmaları yapılmalıdır biçiminde görüşlerini ifade etmişlerdir. Henderson ve Atencio (2007)’ya göre de içinde oyuna yer veriler çevreler öğrenmede büyük önem taşır. Eğitimcilerin rolü ise öğrencilerin deneyim kazanmasına, oyun oynamasına, keşfetmesine, beceri kazanmasına olanak sağlayan ortamları desteklemek, bu ortamlardan eğitimde etkili biçimde yararlanmaktır. Müzeler de bu ortamlardan biridir. Öğretmen adayları, müze gezilerinin uygulama aşamasında görülen tarihi nesnelere benzerleri oyun hamurlarıyla yaptırılmalıdır; gezinin belirlenen amaca hizmet etmesine özen gösterilmelidir ve müzedeki tarihi dönemlere ya da kişilere ilişkin drama çalışmaları yapılmalıdır biçiminde görüşlerini belirtmişlerdir. Okvuran (2012) da müzede dramanın somut yolla öğrenmeyi, araştırma, deneme, problem çözme vb. becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir. Dramanın benzetim tekniğiyle öğrenmeyi sağladığını belirterek okuldaki soyut öğrenmenin müzedeki öğrenme uygulamaları ile somutlaştığını ifade etmiştir. Arıkan (2001)’in araştırma sonucuna göre ise

müzedeki çizgi film gibi görsel unsurların ve ses unsurlarının, bilgiyi ve hedeflenen davranışları öğrenciye daha çabuk ve kolay verdiği belirlenmiştir. Bu bağlamda uygulama aşamasında çizgi filmlere, tarihi filmlere, slaytlara ve görsel unsurlara da yer verilebilir. Müze gezilerinin değerlendirme aşamasında yapılması gerekenlere ilişkin olarak öğretmen adaylarının görüşleri öğrencilerin görüş ve gözlemleri sözlü olarak ya da yazılı olarak alınabilir; tarihi nesnelere ilgilerini çekenlerin resimlerini çizmeleri istenebilir; müzede yer alan tarihi nesnelere ilgili bulmacalar hazırlanarak uygulanabilir; tarihi nesnelere ve kişilerle ilgili drama çalışmaları yaptırılabilir biçimindedir. Öğretmen adaylarının müze gezilerinin planlama, uygulama ve değerlendirme aşamasına ilişkin görüşleri incelendiğinde her aşama için öğretmen adaylarının yeterli düzeyde bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmanın sağlayabileceği katkılara ilişkin görüşlerinin: öğrenilenlerin kalıcılığı üzerinde etkilidir; bazı kavramların somutlaştırılması üzerinde etkilidir; geçmiş ve bugün arasında ilişki kurmaya katkı sağlar; yaparak yaşayarak öğrenmeye olanak tanır; ilköğretim dersleri içinde en fazla sosyal bilgiler dersinde katkı sağlar biçiminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgunun Gökmen (2004)'in yüksek lisans tezinde elde ettiği öğretmenlerin müzelerden % 65 hayat bilgisi dersinde, % 52 sosyal bilgiler dersinde, % 6 türkçe ve diğer derslerde, % 3 görsel sanatlar dersinde yararlanıyorum biçimindeki bulgusu ile uyumlu olduğu söylenebilir. Öğretmenler de sosyal bilgiler dersini müzelerden en çok yararlandıkları dersler arasında belirtmişlerdir. Okvuran (2012) ise müzede drama etkinliklerinin geçmiş-bugün ve gelecek kavramlarını somutlaştırarak eğitimde kolaylaştırıcılığı sağlamış olacağını belirtmiştir. Bu görüş öğretmen adaylarının “geçmiş ve bugün arasında ilişki kurmaya katkı sağlar” ve “öğrenilenlerin somutlaştırılması üzerinde etkilidir” sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Elde edilen bulgular Benuğur (2000)'un 5. sınıf ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma ile uyumludur. Bu çalışmada da öğrencilerin yaklaşık yarısının, müzeye gidiş nedeni olarak genel kültürlerini geliştirme üzerinde durduklarını, çalışmaya katılan öğrencilerin tamamının müzede sergileme ile okuldaki dersler arasında ilişki kurabildiklerini belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının çoğu müzelerin eğitsel açıdan yeterliliğine ilişkin olarak müzelerin çok zengin olduğunu ancak eğitsel açıdan yeterince yararlanılmadığını ve öğrencilerin seviyesine uygun biçimde bilgi veren müze yetkililerinin olmadığını düşünmektedirler. Bu bulgu Tunç (2006)'un gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde gezi-

gözlem yönteminin yeteri kadar uygulanmadığı sonucu ile uyumludur. Okul-müze koordinasyonunun sağlanmasında eksiklikler olduğunu düşündüklerini ifade eden öğretmen adaylarının görüşü Gökmen (2004)'in öğretmenlerden elde ettiği sonuçlarla uyumluluk içindedir. Gökmen (2004)'in araştırmasında ankete katılan 50 öğretmenden 30 tanesi (%60) okul-müze iletişiminin geliştirilmesini gerekli bulduklarını söylemişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenler müzelerin eğitim etkinliklerini % 54'lük bir oranla yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin % 36'sı müzelerden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen sonuçlar birbiri ile tutarlıdır. Çetin (2002), Türkiye'de eğitimde müzelerden yararlanmaya ilişkin sistematik aktivitelerden söz etmenin oldukça güç olduğunu ve eğitim kurumlarında müze eğitiminin "Müzeler Haftası" bağlamında kuru bilgi ve müze ziyaretleri ile sınırlı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle ülkemizin kültürel kaynaklarının ve zenginliklerinin eğitim amaçlarına uygun olarak kullanılmadığını ifade eden araştırmacı, bu durumun çağdaş eğitim sisteminin en önemli sorunlarından birisi olarak devam ettiğini belirtmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri bu araştırma ile uyumluluk göstermektedir. Öğretmen adayları velilerin ve öğretmenlerin gezilere karşı olumsuz tavırlarının yeterince müzelerden yararlanılmamasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları okul-müze koordinasyonunun sağlanmasında eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Özsoy ve Mercin (2003) de özellikle resmî kurum ve kuruluşlarla, tüm eğitim ve öğretim kurumlarının yasalarla belirlenmiş görevlerinin olması müze eğitimini yaygınlaştıracağı yönündeki önerisi ile uyumludur; öğretmen adayların bunun yanı sıra halkın müzelere olan ilgisini artırıcı çalışmalar yapılması gerektiğini; gezilerde resmi izin alma sürecinin zorluğu ve öğretmene yüklenen sorumluluk nedeniyle müzelerden yeterince yararlanılmadığını belirtmişlerdir. Elde edilen bu sonuç Gökmen (2004)'in öğretmenlerden elde ettiği sonuçlarla tutarlıdır. Müzelerden yararlanmadığını belirten öğretmenlerin çoğu resmi izin alma sürecinin zorluğu sebebiyle müzelerden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları müzelerin sayısının ve çeşidinin artırılması gerektiğini (bilim müzeleri, sanat müzeleri, oyuncak müzeleri, havacılık müzeleri, telekomünikasyon müzeleri... vb) belirtmişlerdir. Topallı (2001)'nin araştırma sonuçları da; müze gezen öğrenci sayısının düşük olduğunu, müze denildiğinde öğrencilerin daha çok arkeoloji müzelerini algıladıklarını göstermektedir. Çetin (2002)'e göre ise son yıllarda büyük gelişme gösteren bilim müzelerinin de eğitimde çok önemli bir rol üstlendikleri görülmektedir. Bu müzeler çocuklara yönelmiş olmakla birlikte, onların kendi başlarına oynayarak, deneyerek öğrenecekleri bölümlere de yer verilmiştir. Bazı bilim müzelerinde ise bilimsel, teknolojik konuların işlendiği ve deneyleri tek başlarına

yaptıkları bölümler de bulunmaktadır. Bu bağlamda farklı türde müzelerin sayısının artırılması ve eğitimde müzelerden yararlanılması gerektiği söylenebilir.

Öğretmen adaylarının neredeyse tamamı müze yetkililerinden beklentilerine ilişkin olarak öğrencilerinin seviyelerine uygun biçimde bilgi vermelerini bekledikleri yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Gökmen (2004)'in araştırma sonuçlarına göre ankete katılan öğretmenler müzelerdeki en büyük eksikliğin bilgilendirmenin olmaması (% 58) olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda müze yetkililerinden beklentiler ile var olan durumun oldukça farklı olduğu söylenebilir. Ayrıca ankete katılanların yarısı (% 50) “Müzelerin bilgilendirmeye ve reklama önem vermesi gerekir” demiştir. Müzeler kendilerini tanıtmalı, eğitim etkinlikleri ve seminerler düzenlemelidir. Tanıtıcı broşürler, levhalar bastırarak reklamlarını yapmalıdırlar. Klasik müzecilik anlayışından çağdaş müzecilik anlayışına bir an önce geçilmelidir biçiminde görüşlerini belirtmişlerdir. Elde edilen sonuç bu araştırmada da elde edilen müze yetkililerinin müzeyi tanıtıcı ve ilgi uyandırıcı çalışmalar yapmaları biçimindeki sonuç ile uyumludur. Öğretmen adayları müze yetkililerinden ayrıca güler yüzlü olmalarını, öğrencilerin ilgisini çekecek biçimde coşkulu ve istekli davranmalarını, öğrencilerin hareketlerini kısıtlamada aşırıya kaçmamalarını, yeterli seviyede bilgi ile donanık olmalarını bekledikleri yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Çetin (2002)'e göre de bireysel çabalar dışında müzelerde müze pedagojisi alanında uzman eleman bulunmamaktadır. Müzelerden daha etkili biçimde yararlanmada müzelerdeki bu eksikğin olumsuz bir durum olduğu söylenebilir. Talboys (2005), müze eğitiminde müze personelinin eğitiminin müzelerden etkili biçimde yararlanabilmek açısından büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Bu bağlamda etkili biçimde eğitimde müzelerden yararlanabilmek için müze personelinin müze eğitimcisi olarak üzerine düşen sorumluluklar ile ilgili bilgilendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu görüş ile paralel olarak bu araştırmada da öğretmen adayları müze gezilerinde müze yetkililerinden beklentilerine ilişkin olarak müze yetkililerinin öğrencilerin seviyesine uygun biçimde bilgi vermelerini; yeterli seviyede bilgi ile donanık olmalarını; sahip oldukları bilgiyi paylaşmalarını bekledikleri yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Elde edilen bu sonuçlar ışığında ise aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- Sosyal bilgiler öğretimi derslerinde ya da ayrı bir ders olarak müze eğitimine eğitim fakültelerinde yer verilebilir.
- Müzelerden eğitsel açıdan daha etkili biçimde yararlanabilmek için eğitim fakültesi ve müzecilik alan uzmanlarından oluşan okul-müze koordinasyon birimi kurulabilir.

Yapılacak etkinlikler, uygulama takvimi... vb. çalışmaların bu birimler tarafından yürütülmesi sağlanabilir.

- Müze yetkilileri müzede yer alan tarihi eserler, tarihi eserlerin ait olduğu dönemler ya da tarihte yerini alan önemli kişilere ilişkin bilgi verirken öğrencilerin düzeyine uygun bilgilendirme yapabilme konusunda hizmet içi eğitime alınabilir.
- Öğretmenler de hizmet içi eğitim yoluyla müzede öğrencilerin aktif rol alabileceği eğitsel oyunlar, materyaller ve etkinlikler tasarlama konusunda bilgilendirilebilir.
- Müze eğitimine ilişkin uygulama örneklerinin sayısı artırılarak öğretmen adaylarının, öğretmenlerin ve müze yetkililerinin bu konuda yararlanabilecekleri kaynakların sayısı artırılabilir.
- Halkın ve çocukların müzelere ilgisini artıracak çeşitli çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2006). Okul Dışında Farklı Bir Öğrenme Ortamı Olarak Çocuk Müzeleri. *Bilim Eğitim Toplum Dergisi*, 4(14), 32-41.
- Alakuş, A. O., Mercin, L. (2005). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Programlarının Müze Eğitimi ve Uygulamaları Dersi Açısından Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 8, 1-10.
- Arkan, A. (2001). *Yedi On iki Yaş Arası Çocuklara Çizgi Film Yöntemi ile Müze Eğitiminin Verilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Belen, F. (1992). *İlk ve Orta Öğretimde Arkeoloji Müzelerinde Eğitim Sorumluluklarının Belirlenmesi-Çözüm Üzerine Bir Deneme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Benuğur, P. (2000). *Arkeoloji Müzelerinin Çocuklara Yönelik Faaliyetleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cabral, G., Fritzen, C., Leite, M. I. (2010). Museum Without Walls: Imagining New Formative Spaces. *US-China Education Review*, 7 (11), 106-112.
- Çetin, Y. (2002). Çağdaş Eğitimde Müze Eğitiminin Rolü ve Önemi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 8, 57-61.
- Güler, A. (2009). *Programlı ve Etkili Bir Müze Gezisi İçin Geliştirilen Müze Eğitim Paketinin Etkililiğinin Ölçülmesi (Ankara İli İlköğretim I. Kademe 3. Sınıf Sanat Etkinlikleri Dersi Örneği)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökmen, C. O. (2004). *İlköğretim I. Kademe Müzelerin Öğretim Ortamı Olarak Yeri*. (Tezsiz yüksek lisans projesi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Henderson, T. Z., Atencio, D. J. (2007). Integration of Play, Learning, and Experience: What Museums Afford Young Visitors. *Early Childhood Educ J*, 35, 245-251.

- İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. & Karadeniz, C. (2011). *Müze Eğitim Modülü*. Ankara: MDGF UNICEF Yayını.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- McLeod, J., Kilpatrick, K. M. (2000). Exploring Science at the Museum. *Educational Leadership*, 58, 59-63.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis. (2nd ed.)*. California: Sage Publication.
- Okvuran, A. (2012). Müzede Dramanın Bir Öğretim Yöntemi Olarak Türkiye’de Gelişimi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (166), 170-180.
- Oruç, S., Altın, B. N. (2008). Müze Eğitiminde Yaratıcı Drama. *Efdergi*, 35 (3). 125-141.
- Önder, A., Abacı, O., Kamaraj, I. (2009). Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1) 25.
- Özsoy, V. (2002). Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İş Birliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri, *Millî Eğitim Dergisi*, 153-154.
- Özsoy, V., Mercin, L. (2003). Sanat (Resim) Eğitiminde Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum Ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1).
- Safran, M. (2002). Orta Öğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminin Yapı ve Sorunlarına İlişkin Bir Araştırma. *Türk Yurdu*, 22 (175), 73-79.
- Talboys, G. K. (2010). Using museum as an educational resource. Ashgate Publishing Limited. erişim <http://books.google.com.tr/books?id=PfJNblWM5bEC&printsec=frontcover&dq=using+museum+as+an+educational+resource&hl=tr&sa=X&ei=DEafUejLEcmxhAfvyIC4DA&ved=0CC8Q6AEwAA#v=onepage&q=using%20museum%20as%20an%20educational%20resource&f=false>
- Talboys, G. K. (2005). *Museum Educator’s Handbook*. Ashgate Publishing Limited. erişim http://books.google.com.tr/books?id=8DBDCD7FJ8MC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Tezcan Akahmet, K., Ödekan, A. (2006). Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi. *İTÜ Dergisi Sosyal Bilimler*, 3 (1), 47-58.
- Tokcan, H. (2002). *Orta Öğretim Coğrafya Programında Yer Alan Nüfus Konularının Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Topallı, K.Ö. (2001). *İlk ve Orta Dereceli Okullarda Güzel Sanatlar Eğitimi Kapsamında Müze Eğitiminin Rolü ve Önemi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tunç, A.(2006). *Gezi-Gözlem Yönteminin Coğrafya Eğitim – Öğretimindeki Önemi, Öğrenci Başarısına Etkisi ve Diğer Öğretim Yöntemleriyle Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K., Şeker, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(3), 21-39.